

Velká francúzska revolúcia – fakty a úvahy

Karol Gazdík

14. júla 2022 ✚ *História* ✚ *Francúzska revolúcia*

„Utorok 14. júla: Nič“, tak znel paradoxný zápis kráľa Ludovíta XVI. do jeho loveckého denníčka. 14. júla sa vo Francúzsku oslavuje Deň Bastily. Je však čo oslavovať? „Ušľachtilé“ myšlienky osvietenstva sa zvrhli na teror a vládu gilotíny. Mrzká luza prevzala moc, spáchala otcovraždu a rozvrátila spoločenský poriadok. Silou mocou likvidovala všetko, čo súviselo so starým režimom – „ancient regime“. Viera v Boha bola nahradená „Kultom Najvyššej bytosti“, zmenil sa kalendár – odrazu mal rok 13 mesiacov, zmenil sa čas – deň mal odrazu 10 hodín, kráľovské hrobky v Saint-Denis boli znesvätené a vyrabované a takmer bola zničená aj parížska katedrála Notre-Dame. Všetko v duchu hesla „Sloboda, rovnosť, bratstvo“, ktoré však neplatilo pre všetkých rovnako.

Po stopách Bastily – v jednej zo staníc parížskeho metra.

zdroj: archív autora, K. Gazdíka (FOTO autor)

Takto by som začal svoj článok k tejto pre mňa značne problematickej téme. Keď sa totiž zamýšľam nad Francúzskou revolúciou, stojím uprostred dvoch prístupov nazerania na túto tému. Prvým je rýdzo faktografický prístup, ktorý sleduje hlavne historické fakty a sociologické súvislosti. Druhý prístup je však cez optiku kresťanskej viery a katolíckej Cirkvi. Preto by som rád v tomto článku zhrnul mne známe fakty o Francúzskej revolúcii (zaobalené do menších úvah), vyvrátil niektoré historické mýty a trochu sa pozrel na vec aj optikou katolíka.

Optika katolíka

Ak sa nad koreňmi Francúzskej revolúcie zamýšľame cez prizmu katolíckej viery, zistíme, že pôvodom tejto tragédie je aj ignorovanie zjavení, ktoré požadovali hlavne zasvätenie. Na konci knihy *Sestra Lucia hovorí o Fatime – spomienky sestry Lucie* (usporiadal ich P. Luis Condor S. V. D.) sa píše, aká bola nešťastná Panna Mária, že sa Rusko nezasvätilo jej Nepoškvrnenému Srdcu a takto si povzdychla sestra Lucii: „Nechcú vyhovieť mojej žiadosti ako kráľ Francúzska, dajú sa na pokánie a pristúpia k zasväteniu, ale už bude neskoro.“

V poznámkach pod čiarou je následne opísané, ako veľmi naliehala sv. Margita Mária Alacoque (apoštolka Najsvätejšieho Srdca Ježišovho) na francúzskeho kráľa Ludovíta XIV., aby rozšíril posolstvo štyroch prosieb Najsvätejšieho Srdca Ježišovho, medzi ktorými bolo napríklad postavenie chrámu k úcte Najsvätejšieho

Srdca Ježišovho, kde by ho kráľovská rodina uctievala; zasvätenie kráľa Najsvätejšiemu Srdcu Ježišovmu či pričinenie kráľa, aby Svätá stolica povolila slúžiť sv. omšu k pocte Najsvätejšieho Srdca Ježišovho. Nič z toho sa kráľovi nepodarilo, respektíve to kráľ úplne odignoroval. Až o 100 rokov neskôr to chcela kráľovská rodina napraviť, Ludovít XVI. tak chcel sám urobiť, ale pre Božiu Prozreteľnosť už bolo neskoro. Výsledok toho všetkého poznáme.

Za ďalším zamyslením stojí fakt, že koho dielom Francúzska revolúcia vôbec bola. Hľadiac na násilnú dechristianizáciu, desakralizáciu, hon na Cirkev, prirodzený poriadok, tradície a v neposlednom rade obrovské krviprelievania, je to viac menej jasné. Avšak to, že Francúzska revolúcia bola sympatická diabli, som sa explicitne dozvedel až z knihy *Satan v Illfurte – Prípady diabolovej posadnutosti dvoch chlapcov v poslednom čase* z pera P. Suttera, farára vo Wickerschwihre, s imprimatur od Msgr. ThDr. Antonína Podlahy z roku 1930. Posadnutými boli dvaja chlapci Depold a Jozef Burnerovci, u ktorých sa od 25. septembra 1865 začali prejavovať strašidelné a abnormálne príznaky, ktoré začali spochybňovať presvedčenie, že chlapcov len postihla záhadná choroba, s ktorou sa trápili už od jesene roku 1864.

Kniha na strane 57 hovorí: „Aj svojím politickým zmýšľaním sa diabol nijako netajil. Napoleonovi III. nebol priaznivý, nepochybne preto, že bol s pápežom v dobrej zhode. Ale naproti tomu vyhlasoval sa diabol opätovne presvedčeným republikánom; lebo často volal na vchádzajúcich návštevníkov: „Liberté, Egalité, Fraternité; République Francaise!“ , „Ty si blázon, a nerozumieš, čo hovoríš. Prečo tak voláš?“ , pýtal sa pán Spies. „Ó predsa tomu rozumiem,“ odpovedal: „Nech žije Liberté, Egalité, Fraternité (sloboda, rovnosť a bratstvo). To je priaznivý čas pre našincov.“ Ako pravdivo hovoril tu Satan.“ Záver nech si z toho vyvodí každý sám.

Všeobecne známy je i vplyv slobodomurárskych lóží, ktorých predmetom bolo aj šírenie osvietenstva. V roku 1735 vznikla lóža Veľký Orient Francúzska (*Grand Orient de France*) a v rokoch 1751 až 1766 vychádza vo Francúzsku *Encyklopédia*, na ktorej sa podieľali aj slobodomurári. Prominentná lóža *Les Neuf Sœurs*, neskôr pripojená k Veľkému Orientu Francúzska, bola obzvlášť vplyvná pri organizovaní francúzskej podpory Americkej revolúcie (1775 – 1783) a neskôr v intelektuálnom kvase, ktorý predchádzal Francúzskej revolúcii. Odhaduje sa, že v roku 1785 bolo vo Francúzsku približne 30 000 slobodomurárov, združených v takmer 600 lóžach, pričom 70 lóží bolo len pre dôstojníkov a vojakov.

Katolícka encyklopédia tvrdí, že slobodomurárska kniha *La Franc-Maçonnerie, écrasée* z roku 1746 predpovedala program Francúzskej revolúcie a tvrdí, že cituje dokumenty Veľkého Orientu Francúzska, kde si slobodomurárstvo pripisuje zásluhy za Francúzsku revolúciu. Spomína sa tam aj istý bývalý slobodomurár, ktorý vo svojich aktívnych časoch navštívil mnohé lóže vo Francúzsku a Anglicku a radil sa s vysokými slobodomurármi v oficiálnych pozíciách. Dokonca mala sama francúzska kráľovná Mária Antoinetta napísať svojmu bratovi Leopoldovi II. nasledovné: „Daj si dobrý pozor na celý ten slobodomurársky spolok.“ A s odkazom na Francúzsku revolúciu dodala, že chcú dosiahnuť rovnaký cieľ vo všetkých krajinách.

Nová katolícka encyklopédia z roku 1967 však hovorí, že moderní historici považujú úlohu slobodomurárstva vo Francúzskej revolúcii za prehnanú. Niektorí členovia lóže síce boli jakobínmi, no lóže boli v revolučných zmätkoch utláčané a nečinné. Až po roku 1794 zažilo slobodomurárstvo vo Francúzsku vďaka osobnostiam obklopujúcim Napoleona nový rozmach. Napoleonova príslušnosť k tomuto hnutiu je

však sporná. Explicitný je teda len fakt, že myšlienky slobodomurárov dopomohli k vznieteniu revolučných udalostí vo Francúzsku, avšak ďalší významný manažment revolúcie už v rukách lóže nemali. Rovnako, ako aj iní strojcovia a autori revolúcie, sa stali jej obeťou.

Známa je však ešte jedna ich aktivita, ktorá mala pomôcť „otcom revolúcie“ s útokom na Boha a nastolením kurzu dechristianizácie, realizovanej rabovaním chrámov a kláštorov a ničením sakrálneho umenia. V roku 1793 úplne a celkom otvorene zmenila revolúcia kresťanstvo a zaviedla takzvaný „Kult rozumu“.

Slobodomurári vyniesli z parížskeho chrámu Božej matky obrazy svätých a posadili na ne nahú prostitútku, ktorá akože symbolizovala nové časy. Až po masových protestoch kresťanov sa rozhodlo, že „Kult rozumu“ bude zavádzaný skryto a postupne.

Treba samozrejme pripomenúť, že sviatostný život katolíka je nezlučiteľný s členstvom v slobodomurárskej lóži, čo potvrdzuje aj vyhlásenie Kongregácie pre náuku viery z roku 1984, ktoré hovorí, že vstup do slobodomurárskych združení „zostáva v Cirkvi naďalej zakázaný“ a veriaci, ktorí tam vstúpili „sú v stave ťažkého hriechu a nemôžu pristupovať k svätému prijímaniu“. Tento jednoznačne odsudzujúci postoj katolíckej Cirkvi k slobodomurárstvu sa „sformalizoval“ bulou pápeža Klementa XII. – *In eminenti apostolatus* (z 28. apríla 1738) –, v ktorej pápež zatracuje slobodomurárov pod trestom klatby, pretože „spôsobujú zlo nielen štátnemu pokoju, ale aj spáse duše“.

Optika historika

Nad mnohými aspektmi Francúzskej revolúcie sa zamýšľam aj ako človek, ktorý sa histórii venuje. Veľakrát som si kládol otázku, či revolúcia naozaj priniesla cez osvietenské ideály taký pokrok, ako sa to väčšinou uvádza v odborných kruhoch i prezentuje vo výučbe dejepisu. Dovoľm si preto odcitovať pasáž z článku Milana T. Hrabovského, ktorý napísal pre Denník Štandard. Spomína tam knihu *Občania*, ktorú v roku 1989 publikoval historik Simon Schama. Schama totiž podľa Hrabovského hodil medzi historikov odistený granát v podobe tézy, že skutočným motorom Francúzskej revolúcie neboli vznešené ideály, ale násilie a teror.

Hrabovský ďalej píše: „*Revolučné násilie nebolo len akýmsi vedľajším a „neprijemným aspektom“ presadzovania ušľachtilých ideálov. Práve naopak. Revolúcia od začiatku čerpala svoju energiu z brutality a násilia. Francúzsko sa počas rokov 1789 – 1791 nestalo žiadnou „záhradou pôžitkov“, ale krajinou presiaknutou „paranoidnou politikou brutálneho rozlišovania medzi vlastencami a nepriateľmi, občanmi a aristokratmi“. Obhajcovia revolučného teroru predložili všetkým naivným teoretikom krvavý dôkaz, že jediné, čo odlišuje slovné násilie od skutočného, je len otázka času. Claude Javogues, Jean-Paul Marat či Jacques Hébert – hoci sa na masakroch osobne nezúčastnili – sa oddávali násilnej rétorike, opakovane volali po zabíjaní a následne sa chechtali pri pohľade na hlavy napichnuté na kopijach.“*

Palác Conciergerie, ktorý slúžil počas Francúzskej revolúcie ako väznica. Bolo tu väznených 1 200 väzňov, medzi nimi aj kráľovná Mária Antoinetta. Vpravo hore vidno aj kreslo, na ktorom počas väznenia kráľovná sedela.

zdroj: archív autora, K. Gazdíka (FOTO autor)

Mnohokrát ma môj kolega historik napomínal, že ako učiteľ dejepisu mám byť striktno odosobnený od subjektívneho precitovania a vnímania historických reálií a mám sa na fakty pozerat' čo možno najviac objektívne. A práve toto je aj predmetom úvahy historika Schamu, ktorý kritizoval, že v historiografii prevažuje záujem o „neosobné a objektívne historické sily“ na dejiny formovania národov, štátov a sociálnych a politických štruktúr.

Hrabovský ďalej rozvíja Schamov pohľad a píše, že *„v tomto pohľade sú ľudské tragédie len „vedľajším dôsledkom“, trieskami z rúbaného lesa. Podľa Schamu nás ale žiadna historická pravda, historická zákonitosť, objektivita či realizmus neoprávňujú k ničeniu a vraždeniu životov druhých. Takúto historiografiu nazýva Schama len „akademickou normalizáciou zla“, pretože podsúva, že za „masakre neniesol zodpovednosť nikto konkrétny“.*

Nemožno teda s rozhodnosťou tvrdiť, že ideály a „pokrokové výdobytky“ Francúzskej revolúcie, hoci boli „pokrstené krvou“, boli dobré a pre vývoj ľudskej spoločnosti prospešné. Vďaka Francúzskej revolúcii sa začal nad spoločnosťou zamýšľať aj „otec sociológie“ Auguste Comte, ktorý svojou filozofiou chcel bojovať proti anarchii a uvoľnenosti mravov, snažiac sa odstrániť zlo, ktoré vzišlo z revolúcie, a obnoviť tak organické a stabilné obdobie, založené na poriadku.

Francúzska revolúcia bola aj časom, kedy sa ukazovalo svetu, akou mentalitou, charakterom a zmyslom pre povinnosť oplýva aristokracia. Tá aristokracia, ktorá bola najviac prenasledovaná a lynčovaná. Rodený aristokrat väčšinou prijal svoj skon pod gilotínou ako svoju poslednú povinnosť, ktorú treba zrealizovať hlavne dôstojne. Krásne sa dá tento problém pozorovať na dvoch dámach, ktoré skončili svoju pozemskú púť práve pod gilotínou. Madame du Barry, posledná milienka Ľudovíta XV. s pochybným pôvodom, ktorá sa do vyššej spoločnosti dostala doslova cez posteľ a francúzska kráľovná Mária Antoinetta, dcéra rakúskej arcivojvodkyne, uhorskej a českej kráľovnej Márie Terézie. Myslím, že nemusím uvádzať, ktorá z nich vystupovala na popravné lešenie dôstojne, s hlavou vztýčenou a ktorá robila hysterické scény a prosila o milosť a o chvíľu času navyše.

Niektorí aristokrati prezentovali davu okrem stoického pokoja aj istú mieru irónie. Obdivuhodné boli napríklad posledné slová Thomasa de Mahy, markíza de Favras. Ten po vypočutí si rozsudku smrti na popraviske vyhlásil: *„Vidím, že ste v tom urobili tri pravopisné chyby.“* Opakom tejto vznešenosti bol sám revolucionár Jacques-René Hébert, ktorý často slovom i tlačou nabádal ku krvavému účtovaniu s

„nepriateľmi revolúcie“, no na svojej poslednej ceste nedokázal prejať ani štipku zmužilosti. Robil pred popravou hysterické scény a omdlieval, čo bolo možno dôvodom, prečo s ním kati „šáškovali“ a to nie veľmi vítanou formou – trikrát zastavili čepeľ gilotíny niekoľko palcov nad jeho krkom.

Pár informácií o gilotíne, ktorú odporúčal a propagoval Dr. Joseph-Ignace Guillotin, ktorý ju však nezostrojil a ani pod ňou nezomrel, ako sa vďačne tvrdí.

zdroj: snímka z autorovej výučbovej prezentácie PowerPoint

Samozrejme aj mnohí neurodzení dôstojne pristúpili k svojej poprave, obzvlášť duchovné a zasvätené osoby. K špecifickému rysu tohto obdobia patrilo práve silné prenasledovanie príslušníkov katolíckej Cirkvi. Známym prípadom je 16 blahoslavených karmelitánok z Compiègne, ktoré boli po veľkom masakri v roku 1792 (zabitých bolo 1600 ľudí, medzi nimi 250 kňazov) vyhnané z kláštora, pričom dva roky žili rozptýlené v meste. Napriek štátnemu zákazu sa ďalej tajne stretávali pri príležitosti modlitieb a bohoslužieb, a to až do roku 1794, kedy boli na základe udania zatknuté, za potupných podmienok väznené a súdené. Popravené boli 17. júla 1794. Na svojej ceste na popravisko spievali latinské liturgické hymny, ako posledný známy hymnus *Veni Creator Spiritus*. Dav v uliciach sa výnimočne mlčky (s úctou a bážňou) prizeral, bez obvyklých výkrikov a urážok.

Veľmi podobne skončil aj blahoslavený Noël Pinot, francúzsky kňaz, ktorý bol počas Francúzskej revolúcie zatknutý, keď sa pripravoval na slávenie svätej omše. Jeho kňazské povolanie spolu s tým, že slúžil svätú omšu, stačilo na odsúdenie na smrť a jeho popravu v ten istý deň. Uprostred posmechu bol oblečený do svojho liturgického rúcha a tak vedený na lešenie ako k obetnému oltáru. Tieto obeť z radov zasvätených osôb prezentovali na popravisku okrem dôstojnosti aj svoju vieru, čím v týchto krutých časoch skutočne evanjelizovali.

Kostol Sainte-Thérèse, Pierre Charles Seureau: Poprava Noëla Pinota.

zdroj: flickr

Na popravu kráľa Ludovíta XVI. osobne nazerám ako na „otcovraždu“ – zabili totiž svoju hlavu štátu, ktorá bola panovníkom z vôle Boha. Osobnostne išlo o čestného, vzdelaného a zbožného človeka – pevne zastával kresťanské a morálne hodnoty, čím bol opakom svojho predchodcu (starého otca) Ludovíta XV. Bol

jednoduchej a úprimnej povahy, navyknutý byť skôr sám. Mal rád manuálnu prácu, hlavne zámočníctvo. Ako kráľ bol však dosť nerozhodný a nevedel sa často presadiť ani komunikovať. K tomuto jeho smutnému koncu prispela tzv. Varennská udalosť – pokus o útek kráľovskej rodiny v „zmenšenej verzii zámku Versailles, ktorej len chýba kaplnka a balkón pre hudobníkov“, ako posmešne nazval jeden dvoran obrovský zeleno-žltý koč pre sedem osôb, v ktorom sa rodina pokúsila utiecť.

Tragédiu kráľovského páru, ktorému vzala v roku 1793 život čepel „národnej britvy“ – gilotína, mi umožnil precítiť pohľad na ich náhrobok v Bazilike Saint-Denis. Obaja sa v danej chvíli zachovali vznešene. Kráľ pred popravou vyhlásil k ľudu: „*Odpúšťam pôvodcom svojej smrti a žiadam Boha, aby krv dnes preliata nikdy nestiekla na Francúzsko...*“ Jeho príhovor však prehlušili bubny vojakov a čepel gilotíny ukončila jeho pozemskú púť. Mimochodom, takto vyzeralo hlasovanie o kráľovom osude v Konvente po „processe s občanom Capetom“: počet poslancov Konventu: 749; neprítomní: 23; za bezpodmienečnú smrť: 361 poslancov; za bezpodmienečnú smrť s Mailhovým pozmeňujúcim návrhom: 26; smrť s odkladom: 44; pre iný trest: 290; zdržali sa hlasovania: 5.

Náhrobok francúzskeho kráľovského páru, Márie Antoinetty a jej manžela Ľudovíta XVI., ktorý nájdeme v kráľovskom pohrebisku v Bazilike Saint-Denis.

zdroj: archív autora, K. Gazdík (FOTO autor)

A čo Mária Antoinetta, ľuďom nevlúdne prezývaná „Rakúšanka“? Vnuk parížskeho kata, ktorý sa tiež volal Charles-Henri Sanson, o mnoho rokov neskôr uverejnil denníky svojho starého otca, ktorého počas popravy kráľovnej sprevádzal jeho syn ako asistent. Vnuk napísal: „*Nikdy, opakoval mi často otec, sa Mária Antoinetta neukázala hodnejšia svojho vysokého postavenia. Bola to skutočná kráľovná, žena, ktorá bez toho, aby zbledla alebo sklopila zrak, znášala divoké pohľady davu; bez zachvenia počúvala rev ľava, ktorému bola odovzdaná ako korisť; ktorá ako rímsky cisár stála vzpriamene bez toho, aby spadla na kolená; pre ktorú bol biedny voz stále trónom; ktorá dokonca dokázala v ponížení, do ktorého bola uvrhnutá, pohnúť srdcami, neschopnými súcitu, k údivu nad silou jej duše.*“ Jej úplne poslednou vetou bolo ospravedlnenie sa katovi, o ktorého nohu zakopla.

To je opis posledných chvíľ kráľovnej, ktorá mimochodom onú hanebnú vetu o „jedení koláčov“ nikdy nepovedala. Francúzi túto ženu tak hrozne nenávideli, že dokonca na súdnom procese s „väzenkyňou č. 280“ vzniesli voči nej rôzne falošné a ohavné obvinenia. Jedno z tých najhorších bolo to, že mala učiť vlastného syna masturbovať a že si ho brávala spolu s kráľovou sestrou do postele, kde ho nútila robiť rôzne ohavnosti. Proti tomuto obvineniu sa obrátila vetou: „*Apelujem na ženy a matky. Je tu medzi vami čo i len jedna, ktorá je schopná uveriť tomu, žeby sa takého niečoho mohla dopustiť matka?*“

Najsmutnejší príbeh z kráľovského pohrebiska v Bazilike Saint-Denis je príbeh 10-ročného chlapca Ľudovíta Karola Francúzskeho, ktorý sa po poprave svojho otca Ľudovíta XVI. stal *de iure* kráľom Ľudovítom XVII. Preto po obnove monarchie vládol jeho strýko ako Ľudovít XVIII. Od júla 1793 bol daný do opatery jakobína a obuvníka Antoina Simona, ktorý jeho výchovu samozrejme zanedbával a k tomu ho aj fyzicky týral a opíjal.

Po odvolaní Simona v januári 1794 sa o princa starali už len vládou poverení úradníci a služobníci.

Znamenalo to jeho hnutie vo väzenskej kobke a to doslovne. Rok mal na sebe to isté oblečenie, bol plný bĺch a vší, trápili ho ploštice i svrab a jeho výkaly celý rok nikto neodpratával. Bol to však zámer. Malého chlapca by bolo škandalózne poslať pod gilotínu. Efektívnu cestou teda bolo nechať ho zošalieť izolovaného vo väzení. Jeho nový strážca nakoniec privolať doktora, ktorý šokovaný skonštatoval: „*Predo mnou bola bytosť, ktorá bola týraná neľudským a krutým spôsobom a ktorú už nie som schopný zachrániť.*“

Ľudovít Karol Francúzsky napokon podľahol dňa 8. júna 1795 vo veku desať rokov zápalu pobrušnice v spojení s tuberkulózou. Počas pitvy sa preukázalo, že telo nieslo stopy po fyzickom týraní, pravdepodobne po bití palicou alebo bičom. Doktor Pelletan si ako suvenírom ponechal princovo srdce, ktoré sa zachovalo až do súčasnosti. Srdce bolo v roku 2000 podrobené skúmaniu pomocou analýzy DNA, ktoré preukázalo, že ide skutočne o srdce príslušníka bourbonskej a habsburskej dynastie. Srdce bolo 8. júna 2004 slávnostne pochované v Bazilike Saint-Denis.

Počas revolúcie však neúradovala len gilotína. Málo známou je udalosť, kedy občan strieľal po občanovi. Reč je o masakri manifestujúcich. 14. júna 1791, zrejme pod vplyvom častých štrajkov v Paríži, zákon „Le Chapelier“ zakázal profesionálne štrajky. Zákon však porušila manifestácia cordeliérov, ktorí chceli potrestať kráľa za jeho zradu, ktorej sa „dopustil“ snahou o útek z krajiny a hľadaním pomoci v zahraničí na potlačenie revolúcie. Národná garda pod vedením La Fayettea tu po výzve Ústavodarného národného zhromaždenia postrieľala 50 manifestujúcich. Tým pádom sa liberáli prvý raz násilne obrátili proti parížskym masám a prešli na stranu „poriadku“. Rozporuplné, že? Revolúcia požierala všetkých, aj vlastných strojcov a podporovateľov.

Priebeh revolúcie v skratke

Francúzsku revolúciu by sme mohli rozdeliť na tri obdobia. Prvé obdobie revolúcie začalo dňom dobytia Bastily (14. júla 1789). Tomuto obdobiu predchádzal politický boj počas zasadania Generálnych stavov, ktoré boli kráľom zvolané 5. mája 1789. V prvom období revolúcie sa prijal aj známy dokument „Deklarácia práv človeka a občana“ a samozrejme ústava (konštitúcia), čím sa Francúzsko stalo *konštitučnou monarchiou* s rozdelením moci na zákonodarnú, výkonnú a súdnu. Tento stav však dlhé trvanie nemal.

Druhému obdobiu revolúcie predchádzal už spomínaný útek kráľovskej rodiny (vnímané ako vlastizrada), čo malo za následok zvrhnutie kráľa, vyhlásenie republiky a kráľovu následnú popravu. Proti Francúzsku začali okolité monarchie zbrojiť v snahe revolúciu potlačiť. Svoju suverenitu Francúzi za každú cenu bránili, hoci absencia šľachtických dôstojníkov so skúsenosťami v armáde sa ukazovala ako problémová. Dvíhala sa však vlna vlastenectva a do armády vstupovali stále noví a noví dobrovoľníci. Nastúpilo obdobie *girondistického konventu*, potom nasledovala občianska vojna, ktorej súčasťou bolo aj povstanie vo Vendée – boj monarchisticky a katolícky zmýšľajúceho vidieckeho obyvateľstva, ktorí bránili až za hrob svojich kňazov a záujmy pred republikánskym revolučným vojskom. Republikáni potom podnikli proti povstalcovi krvavé represie = prvá genocída moderných dejín.

Popravy rojalistov u Nantes počas povstania vo Vendée v roku 1793.

zdroj: wikimedia commons

Najhorší bol však nástup *jakobínskeho konventu*, ktorý sa dostal k moci prostredníctvom prevratu, ktorý viedol Jean-Paul Marat. Bol zavedený nový revolučný kalendár. Jednotlivé mesiace boli premenované podľa ročných období, týždne nahradili dekádami. Dokonca aj čas bol zadelený do desaťhodinového modelu (10 hodín, pričom hodina mala 100 minút a minúta 100 sekúnd). Zavedený bol aj kult „Najvyššej bytosti“ a tvrdé opatrenia proti odporcom vlády jakobínov. Väčšina odporcov skončila na popravisku. Začala sa vláda gilotíny. Mimoriadne opatrenia totiž legalizovali teror ako prostriedok politického boja. Jakobíni boli vlastne prívrženci ultraľavicového prúdu „priateľov ústavy“, ktorí sa schádzali v zrušenom kláštore sv. Jakuba v Paríži.

Desaťhodinový deň.

zdroj: snímka z autorovej výučbovej prezentácie PowerPoint

Neustály strach o život celkovo vyvolával verejný odpor, čo vyústilo k zvrhnutiu a odstráneniu hlavného predstaviteľa jakobínskeho konventu – Maximiliána Robespiera, ktorý paradoxne počas svojho štúdia na Lycée Louis-le-Grand čítal kráľovi Ľudovítovi XVI., ako najlepší študent, na kolenách v daždi oslavný príhovor v latinčine. 28. júla 1794 končí teda i Maximilián s priateľmi a bratom Augustinom statý gilotínou.

Tretie obdobie revolúcie sa nieslo najprv v znamení *termidorského konventu*. Do parlamentu sa vrátili aj poslanci, ktorých vyhnali jakobíni, prestalo prenasledovanie kňazov. V roku 1795 bola prijatá termidorská ústava, ktorá obmedzovala občianske práva, ale republiku zachovala. Po tom, čo Konvent ukončil svoju činnosť, vznikla nová vláda, tzv. *Direktórium*. Direktórium pozostávalo z piatich členov, ktorí mali najvyššiu moc vo Francúzsku. Náhradou Konventu sa stala Rada starších. V tomto období narastá vplyv Napoleona Bonaparteho, ktorý zvrhol vládu direktorov a od poslancov si vynútil zriadenie nového štátneho systému tzv. *konzulátu*. Prvým konzulom sa stal prirodzene on sám. V roku 1804 sa Napoleon pred pápežom Piom VII. sám korunuje za francúzskeho cisára, čo mnohí historici interpretujú ako koniec revolúcie.

Svoj článok by som ukončil udalosťou, ktorou som aj začal. Veľkým dňom Bastily. V školách sa učí o tom, ako parížsky ľud hrdo dobyl túto nenávidenú pevnosť. V podobnom duchu o tejto udalosti píše aj Alexander

Dumas. Skutočnosť je však ďaleko prozaickejšia. Aj keď bola Bastila symbolom starého zriadenia, nebola ponurým žalárom, ako sa prezentuje vo filmoch. Bola skôr väzením pre aristokratických delikventov, akým bol napríklad markíz de Sade, ktorý mal počas svojej väzby k dispozícii aj sluhu a ktorý práve tu napísal svoje známe dielo *120 dní sodomy*. Za nevoľu parížskeho ľudu voči Bastile môže koniec koncov aj on. Druhého júla 1789 totiž zakričal z okna svojej cely, prosiac o pomoc, že sa v Bastile mučia a vraždia väzni. Ľudia tomu samozrejme uverili. Igor Čonka z občianskeho združenia Zabudnuté knihy o tom tiež píše a hovorí: *„Potom, ako spôsobil svojimi výkrikmi rozruch v uliciach Paríža, urýchlene ho presťahovali do iného väzenia, a tak populárna historka, že ho vyslobodili pri dobytí Bastily je ďalším mýtom, rovnako ako informácie, že povstalci našli sofistikovaný mučiarsky nástroj. Po dôkladnom preskúmaní sa totiž zistilo, že išlo o bežný tlačiarenský lis.“*

V posledných dňoch v Bastile „sídliť“ len siedmi väzni – štyria falšovatelia, jeden gróf obvinený z incestu a zvyšní dvaja boli šialenci – jeden si myslel, že je Gaius Iulius Caesar. Niektorí dokonca po dobytí Bastily prosili svojich osloboditeľov, aby ich tam nechali. Žili totiž v lepších podmienkach, ako mnoho Parížanov.

Vzbúrenci pôvodne nemali ani v úmysle Bastilu dobyť. Chceli odtiaľ len zásoby pušného prachu do pušiek, ktoré získali v Invalidovni. Bez pušného prachu by nemali šancu pevnosť dobyť. Predmetom sporu sa stala iba domnienka niektorých Parížanov, že z Bastily sú na mesto namierené delá. Obrancovia pevnosti ani nemali chuť bojovať. Poručík Deflue dokonca odhovárал guvernéra od toho, aby Bastilu vydal bez boja. No márne. Brány boli otvorené a padacie mosty spustené. Obrancovia boli následne zmasakrovaní a guvernérovi jeden kuchár odrezal vreckovým nožom hlavu, ktorú nabodli na hrot piky sťa by trofej. Naozaj ukázkový začiatok Francúzskej revolúcie – „príchodu nových a lepších čias“. Preto sa na záver pýtam znovu: Je naozaj čo oslavovať?

Poznámka redaktora:

Zákon Tretej francúzskej republiky z roku 1880 oficiálne stanovuje za sviatok dátum 14. júl, spomínajúc ale na rok 1790 ako na sviatok Federácie. Kráľ Ľudovít XVI. mal v tento deň uznať zvrchovanosť ústavy vypracovanej Národným zhromaždením.

Symbolom „zjednotenia národa“ sa stala trojfarebná kokarda (modrá a červená = farby mesta Paríž reprezentujúce ľud; biela = symbol monarchie), ktorú si nechal kráľ pripnúť na klobúk. Táto legislatívna skutočnosť je však stále v tieni udalostí 14. júla 1789. Svedčí o tom fakt, že si mnohí vo Francúzsku dobytie Bastily stále hrdo pripomínajú a kalendárium francúzskych sviatkov takmer na všetkých slovenských portáloch hovorí o 14. júli ako o Národnom dni Francúzska – Dni pádu Bastily. Francúzsky inštitút na Slovensku, ktorý túto zámenu sám vysvetľuje, sa o dobytí Bastily zmieňuje, že táto udalosť je „symbolom zvrhnutia starého režimu, a tak navždy zostane symbolom boja za slobodu“; a na inom mieste, že ide o „zlomový bod a symbolický okamih v boji ľudu“.

Titulný obrázok – Dobytie Bastily, zdroj: wikimedia commons

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/velka-francuzska-revolucia-fakty-a-uvahy/>